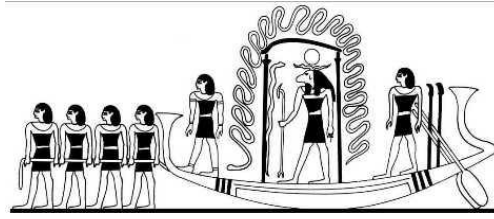

MEHEN Nieuws (12)

3 juni 2012

MEHEN, Studiecentrum voor het oude Egypte

Beste donateurs en liefhebbers van Egypte,

Dit jaar viert Mehen zijn 2^e lustrum of met andere woorden Mehen bestaat 10 jaar Tijdens de Mehendag op zaterdag 30 juni in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden hopen we hier aandacht aan te besteden. U kunt zich nog opgeven voor deze Mehendag via de website of per telefoon. De toegang voor donateurs is gratis, voor introducées is de entree € 10,- (exclusief entree RMO). Sprekers zijn prof. dr. O.E. Kaper (Toetoe, Meester der demonen) en Jan Koek (De hyena in het oude Egypte). Aanvang 13.00 uur. Uiteraard is er ook weer een boekenmarkt.

Hyena in de mastaba van Mereroeka (foto Jan Koek)

Tentoonstelling Le crépuscule des pharaons te Parijs door Ilja Nagtegaal

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het Parijse museum Jacquemart-André wordt in dit museum een tentoonstelling gehouden die gewijd is aan de kunst van de vijf laatste dynastieën van het faraonische Egypte.

Het museum is gevestigd in het woonhuis, hôtel particulier, dat de bankier Edouard André (1833 – 1894) tussen 1869 en 1875 liet bouwen aan de Boulevard Haussmann om zijn omvangrijke collectie Italiaans Renaissance- en Franse 18e eeuwse kunst onder te brengen. Het hôtel particulier en de gehele kunstcollectie werd door de vrouw van Edouard André, de schilderes Nélie Jacquemart (1841 – 1912), geschonken aan het Institut de France met als doel de oprichting van een museum dat in 1913 voor het eerst zijn poorten opende. Behalve Italiaanse- en Franse schilderkunst bevat de collectie van het museum ook Hollandse en Vlaamse meesters, fresco's, tapijten, meubilair en zelfs oud Egyptische kunstvoorwerpen.

De tentoonstelling bestaat uit een collectie van ca. 120 uitgelezen voorwerpen uit de laat Egyptische periode, afkomstig van een aantal bekende musea uit de hele wereld zoals het Ägyptisches Museum in Berlijn, het Kunsthistorisch Museum in Wenen, het British Museum, het Metropolitan Museum in New York, het Museo Egizio in Florence en vele andere musea. De tentoonstelling is opgebouwd rond een aantal thema's.

Het eerste thema is uiteraard de introductie tot de tentoonstelling en bestaat uit een aantal grote beelden die zich bevinden op de begane grond van het museum. We kunnen hier onder andere zien drie knielbeelden van Nacht-Hor-heb, een hoge ambtenaar aan het hof van Psammetik II uit de 26e dynastie afkomstig uit het British Museum, het Louvre en een privé-collectie. Ook staat er een standbeeld van Ptah-ir-dis eveneens uit de 26e dynastie, afkomstig van het Museum of Fine Arts in Boston.

Beeld van Nacht-Hor-heb (foto's Jan Koek)
Hoogte 113,6 cm, uit Xoïs, zandsteen

Het offeren van een ezel aan de goden in het
(Papyrus van Chonsoe-mes) hiernamaals.

Het tweede thema, de portretbeelden, wordt tentoongesteld op de eerste verdieping. Te zien zijn een aantal driedimensionele portretten van mensen uit de late tijd, onder andere de bekende groene koppen uit Berlijn en Boston en een aantal zogenaamde "eggs-heads", koppen met een hoogte van ca. 10 tot 20 cm van veelal anonieme functionarissen uit het begin van de Ptolemaïsche periode.

Vervolgens vinden we in een drietal zaaltjes een aantal voorwerpen die deel uit maken van het derde thema, namelijk de funeraire praktijk. Hier vinden we bijvoorbeeld de mythologische papyrus van Chonsoe-Mes, waarschijnlijk 21^e dynastie, uit het Kunsthistorisch Museum in Wenen, een offertafel van Hor-ir-aa, 26^e dynastie, uit het Louvre, de grote bronzen situla van Hor van het British Museum, een viertal kanopenvazen van Hor-ir-aa, een groot aantal oesjabti's en een mummievormige mummiekist van Anch-em-Ma-at alsmede een mummie masker van dezelfde Anch-em-Ma-at.

Het vierde thema laat ons een aantal koningskoppen zien zoals een fragment van Sjesonk I, een hoofd dat toegeschreven wordt aan Ptolemaeus II, het hoofd van een anonieme Libische koning, het hoofd van een anonieme Koesjietische koning uit de 25e dynastie van het Brooklyn Museum in New York, maar ook het hoofd van Amasis, 26e dynastie, van het Archeologisch Museum in Florence, de kop van een sphinx van Amasis en het hoofd van Psammetichus II van het Musée Jacquemart-André zelf.

Het vijfde en laatste thema van de tentoonstelling behandelt de Egyptische godenwereld. Hier vinden we bijvoorbeeld het gouden beeldje van de god Amon, Libische periode, uit het Metropolitan Museum in New York, maar ook de bekende Gayer-Anderson kat van het British Museum, een beeldje van de god Ptah van het Ashmolean Museum in Oxford en een beeldje van de god Djehoeti in de vorm van een ibis van het Kunsthistorisch Museum in Wenen. Vooraf aan de tentoonstellingszaaltjes op de eerste verdieping wordt een korte doorlopende videovoorstelling vertoond waarin de egyptologen Olivier Perdu en Nicolas Grimal een inleiding geven op hetgeen te zien is in de daarop volgende zalen, in het Frans uiteraard. In de boekwinkel van het museum is een prachtig uitgegeven catalogus te koop, echter alleen in de uitvoering met de slappe kft, voor de catalogus met de harde kft moesten we naar de boekwinkel onder de piramide van het Louvre. Voor de fotografen onder ons: er mag helaas niet gefotografeerd worden, niet in het museum en niet in de tentoonstelling. De tentoonstelling is zeer de moeite waard om met een paar vrienden en/of vriendinnen weer eens een weekend naar Parijs te gaan, het duurt nog tot en met 23 juli.

Lezingen

woensdag 13 juni 2012

Jan Koek: "De botanische tuin in de tempel van Karnak."

Aanvang 14.00 uur, het RMO te Leiden in de Nehalenniazaal.

De toegangsprijs bedraagt € 10,-- en € 7,50 voor donateurs en leden van RoMeO. De prijs is exclusief de toegang tot het museum.

In het volgend Mehen Nieuws zal het lezingenprogramma voor het najaar 2012 en het voorjaar 2013 bekend gemaakt worden.

Zomercursus "Monumenten uit het Middenrijk"

Ook dit jaar zal de zomercursus in de gemeentenzaal van de Doopsgezinde Gemeente Utrecht worden gegeven. De cursus zal zijn op woensdagmiddag 8 en vrijdagmiddag 10 augustus en donderdag 9 augustus de gehele dag. De zomercursus "Monumenten uit het Middenrijk" zal veel hoogtepunten behandelen uit deze tweede bloeiperiode van het oude Egypte. Het cursusgeld bedraagt € 110,--, voor donateurs € 95,--, incl. syllabus.

Detail van de kapel van Senwosret I te Karnak en de tempel op de Thotberg (foto's Jan Koek)

Het programma ziet er als volgt uit (onder voorbehoud):

woensdag 8 augustus 2012

13.30 uur – 15.00 uur Chronologie van het Middenrijk (Jan Koek)

15.30 uur – 17.00 uur Tempel van Montoehotep II te Deir el Bahri en de Horustempel op de Thotberg (Jan Koek)

donderdag 9 augustus 2012

09.30 uur – 10.30 uur De piramiden van Lisjt (Joost Golverdingen)

11.00 uur – 12.15 uur De piramiden van Hawara, Lahoen en Dasjoer en het graf van Senwosret III in Abydos (Joost Golverdingen)

13.30 uur – 15.00 uur De kapel van Senwosret I te Karnak (Jan Koek)

15.30 uur – 17.00 uur De tempel van Medinet Madi (Jan Koek)

vrijdag 10 augustus

13.30 uur – 15.00 uur De graven van Chnoemhotep en Baki te Beni Hassan (Jan Koek)

De graven van Senbi I en Oechhotep te Meir (Jan Koek)

15.30 uur – 17.00 uur De graven van Wacha I en Wacha II te Qau el Kebir en het graf van Hapidjefa I te Assioet (Jan Koek)

Voor meer informatie en aanmelden: www.mehen.nl (onder cursussen/lezingen).

Onbekend Abydos

tekst en foto's Gonny Olie-Wissink

In april j.l. hadden we met een klein groepje het geluk dat we in Abydos, naast het bezichtigen van de mooie tempels, een bezoek konden brengen aan bijzondere sites. Ik had de inspecteur gevraagd om permissie en deze gaf toestemming.

Op aanwijzingen van Jan Koek hadden we al eens eerder de **piramide van Sinki** daar bezocht. Dit is één van de 7 kleine piramides uit de 3e dynastie die mogelijk als cenotaaf of als machtssymbool waren gebouwd door farao Hoeni of Snofroe (zie een eerder artikel in Mehen Nieuws (8), 28 oktober 2011). Je ziet nog duidelijk een trappenstructuur en hellingen bij dit bouwwerk. Günther Dreyer heeft hier opgegraven. De naam Sinki is later toegekend en is niet geheel duidelijk. Verschillende verklaringen worden genoemd zoals dat Sinki eigenlijk een soort bajonet is waar hier vrouwen mee werden gedood in latere tijden, die strafbare feiten hadden gepleegd. Ook de ligging bij de bergen zou de naam kunnen verklaren. In ieder geval was het bijzonder deze plek te bezoeken.

De groep op de piramide van Ahmose

Vooraf brachten we een bezoek aan de **piramide van Ahmose**. De eerste koning van de 18^e dynastie. Hij regeerde ongeveer 1550-1525 v. Chr., maar er zijn verschillende meningen over zijn regeringsjaren. Zo heeft historicus David Rohl alternatieve data gesuggereerd voor zijn regeringsperiode nl. 1194-1170 v. Chr. Later werd zijn vrouw (en zus) Ahmose Nefertari (de zwarte koningin) vergoddelijkt, soms wordt zij vergezeld door Ahmose, omdat zij de stichters van deze dynastie waren, maar meestal treedt zij samen op met hun zoon Amonhotep I. De piramide is nog nauwelijks herkenbaar, het is meer een grote heuvel. De opgraver is Stephen Harvey van de University Pennsylvania. Veel van de stenen van de piramide zijn hergebruikt voor andere bouwprojecten. Het is dus echt een ingestorte piramide. Voordat we de enorme heuvel opklommen van dit bouwwerk, liepen we over een kleinere heuvel wat een tempel bleek te zijn die bij de piramide hoorde. Er schijnt nog een tempel te zijn voor Ahmose Nefertari, maar in het van zichzelf al heuvelachtige landschap is het niet helemaal duidelijk welke heuvel dat is. Wel zien we heel goed, wat verderop een groot vierkant liggen, wat nog een piramide is, deze is van Tetisjeri, de grootmoeder van Ahmose. In het museum in Cairo is ook een stèle van Ahmose en Tetisjeri. Tussen de twee piramides liggen de resten van een dorp dat al ten tijde van Senwosret III daar lag. De begrafenis was waarschijnlijk in Abydos maar de mummie van Ahmose is gevonden in Deir el-Bahari.

Rijdend langs de bergen werden we gewezen op een hooggelegen kapel van **Pepi II** (zie foto Gonny Olie). De kapel ligt er mooi, er zijn wat inscripties bij de ingang te zien.

Een heel bijzondere stop was bij het graf van **Senwosret III** met bijbehorende mastaba die als cultuskapel diende. Dit graf werd in 1902 ontdekt door A. Weigall, het is het eerste koninklijke graf in Abydos na de 1^e en de 2^e dynastie. Het ondergrondse deel is 170 m lang en de naam van het grafcomplex luidt: "Blijvend zijn de plaatsen van Cha-kae-ra (= Senwosret III), waar van stem in Abydos." Dit grafcomplex, zonder piramide en waarbij het graf en de dodentempel gescheiden zijn, moet waarschijnlijk worden beschouwd als een voorloper van de koningsgraven van het Nieuwe Rijk in het Dal der Koningen. Niet alleen een voorloper qua architectuur, maar ook qua religieuze symboliek, volgens J. Wegner is het namelijk een Amdoeatgraf: de grafkamer is de ruimte van de mysterieuze vereniging tussen Osiris en Ra. Dit graf van Senwosret III wordt in het algemeen als een cenotaaf beschouwd en het piramidecomplex in Dasjoer als het werkelijke graf, maar helemaal vast staat dit niet. Het is vermoedelijk vanwege dit graf dat Ahmose ook in Abydos zijn piramide liet aanleggen. Alhoewel het geen wonderschone plaatjes zijn, mogen we de foto's helaas (nog) niet met jullie delen, maar neem van me aan dat het indrukwekkend is. De opgraver hier is Joseph Walkmer uit Pennsylvania. De wanden van het graf waren bekleed met kalkstenen platen en rood Aswan graniet en we zien een helling. Het is een rotsgraf maar we zien ook tichelsteen muurtjes. De schacht is 250 m (!) diep en heeft 2 kamers. Er zijn sarcofagen gevonden. Voor meer informatie over dit bijzondere grafcomplex verwijs ik naar het artikel van J. Wegner: "The Tomb of Senwosret III at Abydos: Considerations

on the Origins and Development of the Royal Amduat-Tomb" in *Archaism and Innovation, Studies in the Culture of Middle Kingdom Egypt*, ed. D.P. Silverman, W. Kelly Simpson, J. Wegner, 2009, blz. 103 - 168. Ook tijdens de zomercursus zal dit graf kort behandeld worden.

Foto Google Earth: bij pijl het grafcomplex van Senwosret III, linksboven net buiten beeld de tempel van Abydos

Daarna naar **Umm el Qaab** voor een bezoek aan de oudste koningsgraven uit de 0^e, 1^e en de 2^e dynastie. Umm el Qaab betekent “Moeder der potten” en het ligt er dan ook bezaaid met potscherven. Potten werden gebroken als teken van rouw.

Deze graven waren vele jaren later nog een bedevaartsoord omdat men geloofde dat de baou van de overleden farao's nog in de bergen aanwezig waren. We zien o.a. de gerestaureerde graven van Djer (dit graf werd tijdens het Middenrijk beschouwd als het graf van Osiris) en Den. In deze periode werden er nog mensenoffers meegegeven in het graf. Niet helemaal duidelijk of deze levend werden begraven of vooraf gedood of verdoofd. Men spreekt over 320 lichamen die men heeft gevonden.

In de verte zien we nog het enorme fort of tempel van farao **Chasechemoei** (2^e dynastie). Een enorm bouwwerk met muren van zo'n 5 meter dik, geheel van tichelsteen. Al eerder bezocht ik die plek en in de tempel zie je nog pleisterwerk en een beetje kleur. De buitenkant heeft een nissenstructuur. Voor ons was helaas de middag om dus moesten we terugkeren, voor het donker werd. Maar genoten hebben we wel van de dingen die we nu eens konden zien en waar we in de lezingen al eens over hoorden.

Het paleis ten zuiden van de open hof

De volgende dag leidde de inspecteur ons nog door de tempel van Seti I en liet ons het zogenoemde slachthuis zien die dichtbij de koningslijst ligt. Aan de achterkant (noordzijde) van de tempel bezochten we nog 2 heilige kamers. We weten niet waarvoor die dienden, ze worden ook wel “bloodrooms” genoemd, maar dat verduidelijkt voor ons niets. Ook aan de achterkant ligt de bibliotheek (zuidzijde) waar een afbeelding is van Sefchet-aboey de godin van de bibliotheek. Voordat je de tempel in gaat, liggen aan de linkerhand nog de resten van wat vroeger het paleis was. Net zoals in het Ramesseum en in Medinet Haboe. Egypte blijft verrassen en er blijken altijd nog nieuwe dingen te ontdekken.

Themareis De Graven van Thebe-West Studiereis naar Egypte met locatie Luxor

Het doel van de reis is de bestudering van de edelengraven in Thebe-West, tijdens de reis zal geprobeerd worden alle toegankelijke graven te bezoeken en de betekenis te duiden. Onderdeel van deze reis is tevens de conferentie “*Thebe in het 1^e millennium v. Chr.*” die in deze periode zal plaatsvinden. Onderwerp van deze conferentie is Thebe tijdens het 1^e millennium v. Chr., waaronder de graven in het Assasif, incl. een bezoek aan een aantal van deze graven. Deze conferentie wordt georganiseerd door South Assasif Conservation Project team. De belangrijkste onderwerpen die aan bod komen: de Koesjieten in Thebe, stijl en iconografie van Koesjietische kunst, archaïsme, privégraven en hun architectuur en decoratie, religieuze teksten, grafuitrusting en aardewerk.

Tevens zal Mehen facultatieve dagexcursies organiseren naar:

- de tempels van Abydos
- de Wadi Hammamat en de tempel van Dendera
- de tempel van Esna en El Kab

Tempel van Dendera met het schoongemaakte plafond (foto's Jan Koek)

Periode: vrijdag 28 september t/m vrijdag 12 oktober 2012

Verblijf: Isishotel te Luxor op basis van halfpension

Maximaal 15 deelnemers! Er zijn nog enkele plaatsen beschikbaar.

Prijs: € 1.390,--, voor donateurs € 1.350,--. Toeslag 1-persoonskamer € 280,--.

Inclusief:

- vlucht Amsterdam-Luxor v.v. (incl. luchthavenbelasting en veiligheidstoeslag)
- transfer luchthaven naar hotel en v.v.
- Isishotel op basis halfpension
- toegang tot de 4-daagse conferentie “*Thebe in het 1^e millennium v. Chr.*”
- reisbegeleiding Jan Koek

Nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Sprakelaar)

AUSTRALIË

* Sydney, Nicholson Museum, 50 objects 50 stories, tot juni 2013

BELGIË

- * Brussel, KMKG, van 16-5-12 t/m 16-9-12: Smakelijk!
- * Brussel, BAAF-tentoonstelling van 6-10 juni 2012, (zie artikel over Nefertiti hierna!)
- * Brussel, KMKG, Culturen in dialoog. Het eiland Cyprus en de Mediterrane beschavingen. Van 27-10-12 t/m 17-2-13
- * Morlanwelz, april 2013 - september 2013: Du Nil à Alexandrie: Histoire d'eau

DUITSLAND

- * Bonn, Kunsthalle, Kleopatra. Die ewige Diva. Van 19-7-**13** t/m 10-11-13
- * Bonn, Schätze der Weltkulturen. The British Museum, 30. November 2012 bis 7. April 2013
- * Braunschweig, Andenken vom Nil. Ätägyp ten in Braunschweig, t/m 29-7-12. (niet alleen beeld Philippus III maar 120 voorwerpen)
- * Freiburg, Laat-Antiek Egypte, van 19-7-2014 t/m 11-1-2015, verder nog geen details
- * Karlsruhe, van september **2013** t/m onbekend: Isis, Mithras, Christus. Die orientalischen Kulte im Römischen Reich
- * Leipzig, Egyptisch Museum, Steindorff, 2 mei t/m 18 november 2012
- * München, 10 mei 2012 t/m 6 januari 2013: Wider das Vergessen. Schrift und Text im Alten Ägypten
- * Naumburg, Grüße aus dem fernen Kairo, van 28-11-12 t/m midden januari 2013
- * Tübingen, van 11-6 t/m 30-9-12: Das andere Ägypten. Die Expedition Ernst von Sieglin nach Alexandria
- * Würzburg, KultOrte, is verlengd van 14-4 tot 15 september 2012

GROOT-BRITTANNIË

- * Londen, The Horse from Arabia to Royal Ascot, van 24-5 t/m 30-9-12.
- * Manchester, Mummieportretten 19-7-12 t/m 25-11-12

ITALIË

- * Venetië, van 2-6-2012 t/m 21-9-12: Il Tempio di Osiride svelato - L'Antico Egitto nell'Osireion di Abydos" (De Osiris-tempel onthuld – Het Oude Egypte in het Osireion van Abydos)

NEDERLAND

- * Leiden, Rijksmuseum van Oudheden, Egypte in de film: 12 oktober 2012 t/m 17 maart 2013.
- * Leiden, RMO, Mummiekisten (voorlopige titel), 2013

RUSLAND

- * Moskou, heropening Egyptische afdeling Poesjkinmuseum

Overzicht nieuwe opstelling Poesjkinmuseum (foto's internet)

SPANJE

* Lleida/Lerida, Fascinating mummies (=RMO), van december 2012 t/m onbekend

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

* Aboe Dhabi, Treasures of the World's Cultures, t/m 17-7-12

VS

* Cambridge, van 25-6-12 t/m september 2013: hologram van Rhind-mummie

* Chicago, 8-6-12 t/m 16-6-13, Images of the Afterlife (2 gescande mummies)

ZWITSERLAND

* Burgdorf, t/m 5-8-12: Gaben für die Götter. Altägyptische Bronzefiguren in neuem Licht

Het Egyptisch Museum in Barcelona

Het Egyptisch museum heeft zijn deuren in 1993 geopend en toont de indrukwekkende collectie van Jordi Clos, die een passie heeft voor het oude Egypte. Ruim duizend objecten staan in het museum tentoongesteld, die een goed overzicht geven van het oude Egypte. Er zijn tien thema's: de farao, bestuur en hoge ambtenaren, juwelen, aardewerk, cosmetica en erotiek, mummificatie, het graf, de kapel, de tempelcultus en goden.

Belangrijke stukken zijn een Achnaton-reliëf, twee houten beelden uit het Oude Rijk, een beeld van Ramses III, hoofd van Nectanebo I, sjabti van de Nubische koning Senkamaniskén, offerscène van Cleopatra VII, cartonnage mummiekisten uit de 22e dynastie en uit de 1e-2e eeuw na Chr, een mummiekist voor een kind, een sarcofaag uit het Middenrijk, een groot beeld van Bes, een cartonnage masker, stèles en godenbeeldjes. Voor mij persoonlijk is een van de topstukken een boot uit het Middenrijk met een ramskop als achtersteven, vergelijkbaar met de boot in de Egyptische collectie in het Kinskipaleis in Praag. Ook een houten beeldje van een lepelaar mag ik niet onvermeld laten.

Beeldje van een lepelaar (foto Jan Koek)

Al met al drie etages met voorwerpen die 362 dagen per jaar open zijn voor publiek. Op de onderste etage is meestal een tijdelijke tentoonstelling met objecten uit de eigen collectie, soms aangevuld uit andere museumcollectie. Op dit moment is er een tentoonstelling over "Mode en schoonheid in het oude Egypte".

De objecten staan allemaal mooi opgesteld rond een lichtschacht, die er helaas voor zorgt dat op zonnige dagen (en die zijn er veel in Barcelona) er een overdosis aan licht is. Dit is speciaal voor de fotografen erg lastig want het spiegelt van alle kanten, maar men moet te veel klagen want er mag nu gefotografeerd worden, na vele jaren van een fotoverbod. Mocht u een keer in Barcelona komen dan is het museum een must voor lezers van Mehen Nieuws.

(foto's Jan Koek)

Twee vormen van het schoonheidsideaal in hun tijd:

Rechts een houten beeld, 50 cm hoog, van een vrouw uit de 1^e Tussentijd (ca. 2150 – 2040 v. Chr.). De vrouw heeft haar armen recht langs haar lichaam hangen en haar handpalmen op de bovenbenen gericht. Zij is volledig naakt en toont een gestyleerd lichaam met kleine borsten en smalle heupen. Zij draagt een driedelige zwarte pruik, de haarstrengen zijn in het hout gegroefd. Brons is gebruikt voor de oogleden en schelpen (ivoor?) voor de ogen zelf. Mogelijk heeft het beeld linnen kleding gedragen die nu verloren is gegaan.

Links het tegenovergestelde ideaal, ook een geheel naakte vrouw, nu echter met brede heupen en omdat zij haar armen boven haar hoofd houdt komt de nadruk op de schaamstreek en de borsten. Dit kleinere beeldje komt uit de 21^e – 26^e dynastie en is van faïence.

Voor meer informatie over de collectie zie www.fundclos.com

Sensationele ontdekking: een nieuw hoofd van de Egyptische koningin Nefertiti

Na grondig onderzoekswerk is Dr. Christian E. Loeben, egyptoloog van het August Kestnarmuseum in Hannover (Duitsland), erin geslaagd de echte en fascinerende identiteit vast te stellen van een klein hoofd van bruinrood kwartsiet, nauwelijks 5,5 cm hoog, maar een heus meesterwerk van de Egyptische kunst.

Het gaat volgens Loeben om de beroemde koningin Nefertiti, gemalin van farao Achnaton (1353-1336 voor Chr.). Tot nog toe werd dit gezichtsfragment verkeerd geïnterpreteerd als een afbeelding van deze farao. Loeben toonde op overtuigende wijze aan dat het gaat om de befaamde koningin, wier bekendste portret de polychrome buste in het Neues Museum in Berlijn is.

„Geen enkele egyptoloog had tot nog toe opgemerkt dat ten tijde van farao Achnaton alleen vrouwenportretten werden uitgevoerd in kwartsiet. Nefertiti is de enige mogelijke kandidaat voor

dit miniatuurportret met een zeldzaam verfijnde uitvoering”, aldus Loeben.
„Een echt sensationele ontdekking.” Zo kwalificeert Dr. Christian Bayer, egyptoloog van de Universiteit van Munster en Nefertiti-specialist, dit stuk: *„Het is opwindend om aan het vrij beperkte corpus van beelden van Nefertiti zo’n uitzonderlijk stuk te kunnen toevoegen.”*

foto Alain Speltdoorn

Dat deze ontdekking dit jaar gebeurde, krijgt een bijzondere betekenis aangezien het precies honderd jaar geleden is – op 6 december 1912 - dat de Duitse archeoloog Ludwig Borchardt (1863-1938) de bekende buste van Nefertiti vond tijdens opgravingen in Tell el-Amarna, de nieuwe hoofdstad die werd opgericht door Achnaton.

Het kleine hoofd van kwartsiet, dat nu is toegeschreven aan Nefertiti, wordt bewaard in een Europese privécollectie en is dus normaliter niet toegankelijk voor het publiek.

Bij uitzondering kan het tijdens een korte periode (van 6 tot 10 juni 2012) worden bewonderd op de tentoonstelling ***Egyptian Art. Masterpieces from Collectors and Collections***, die wordt gehouden in Brussel. In de catalogus van deze tentoonstelling publiceert Loeben voor het eerst zijn ontdekking.

Egyptian Art. Masterpieces from Collectors and Collections

Club van Lotharingen,

Poelaertplein 6, 1000 Brussel (België)

Alle dagen van 11.00 tot 19.00 uur, m.u.v. 6 juni (vanaf 15.00 uur)

Inlichtingen: www.baaf.be

Overgenomen uit een bericht van Galerie Harmakhis (Jacques Billen) (www.harmakhis.be)

Noot Jan Koek:

Ik vraag mij overigens af of Loeben gelijk heeft met zijn stelling dat kwartsiet alleen werd gebruikt voor vrouwenportretten. Ik verwijs onder andere naar de catalogus “Farao’s van de zon. Achnaton - Nefertiti - Toetanchamon” (2001), waarin 2 (fragmenten van) sjabti’s van Achnaton staan van kwartsiet, namelijk de catalogusnummers 219 en 222 (blz. 267).

Nieuwe ontdekking in Deir Bersje

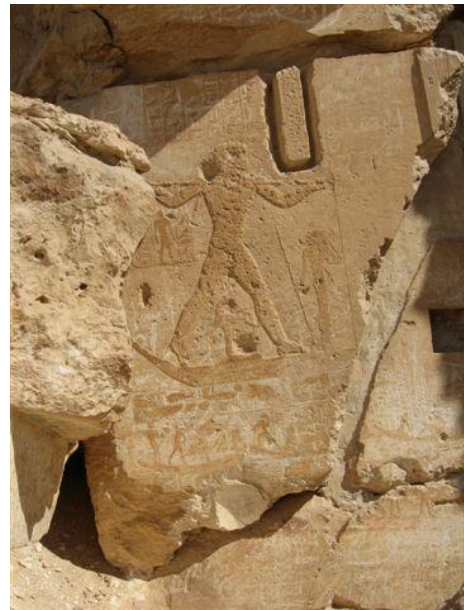
Tijdens de opgravingswerkzaamheden in het voorjaar van 2012 heeft de archeologische missie van de Universiteit Leuven, o.l.v. Harco Willems, in het graf van Ahanacht I uit het vroege Middenrijk (ca. 2040 v. Chr.) een belangrijke vondst gedaan. Dit graf ligt in de necropolis van Deir Bersje, in de oud-Egyptische hazengouw. Alhoewel het graf tenminste twee keer door grafrovers is bezocht en behoorlijk is beschadigd, zijn er door het team een groot aantal objecten gevonden die nog op hun oorspronkelijke plaats lagen. Deze vondst geeft unieke informatie over het dodenritueel.

In 1915 heeft Reisner dit graf al uitvoerig onderzocht, maar een schacht die toen naar zijn mening pas was leeggeroofd, heeft hij niet uitgegraven. Het team van de Universiteit Leuven heeft dit nu wel gedaan en op de bodem van de 6 m diepe schacht vond zij een gedeelte van een ongestoorde grafinventaris. Deze inventaris bestaat o.a. uit modelvaasjes, hoofdsteunen, offertafels en libatievaasjes, bovendien unieke rituele voorwerpen die tot nu toe alleen van oude afbeeldingen bekend waren.

De positie van de objecten stelden de opgravers in staat om het dodenritueel te reconstrueren: de sarcofaag werd eerst in de grafkamer geplaatst, daarna was er een purificatieritueel en vervolgens een offerritueel. Het is volgens de opgravers nu duidelijk dat dit offerritueel in de grafkamer onder de grond gebeurde. De (in slechte staat verkerende) sarcofaag geeft uitsluitsel over de dode die er in lag, nl. Djehoetinacht, de laatste gouvvrst van de hazengouw in de 1^e Tussentijd en de vader van Ahanacht. Ahanacht heeft zijn vader dus in zijn eigen graf begraven. Op zijn kist staan sarcofaagteksten en Djehoetinacht is daarmee de eerste met deze religieuze teksten. Hiermee wordt overigens, volgens de opgravers, bevestigd dat de sarcofaagteksten uit Deir Bersje stammen.

Deir Bersje (foto's internet)

Bron: <http://drupal.arts.kuleuven.be/barsha/sites/drupal.arts.kuleuven.be.barsha/files/Dayr%20al-Barsha%20Press%20Report.pdf>

Voor meer informatie zie www.mehen.nl of mail naar mehen@hetnet.nl of bel nr. 0318 – 471689. Voor alle betalingen: rekeningnummer 67.19.36.387 t.n.v. B.J. Koek-Overvest e/o J.G. Koek te Elst.

Wij hopen u binnenkort bij één van onze activiteiten (Mehendag) te ontmoeten en wij wensen u een goede zomer toe!

Met vriendelijke groeten,
namens "Mehen"

Bep en Jan Koek